

**Posudek bakalářské práce Karolíny Boháčové „Aplikace politologických teorií na transformaci
Komunistické strany Československa po roce 1989“**

Autor posudku: Jiří Koubek

Bakalářská práce Karolíny Boháčové nese název *Aplikace politologických teorií na transformaci Komunistické strany Československa po roce 1989*. Tomuto pojmenování však odpovídá jen druhá polovina textu. Nepříliš kompaktní celek se tak rozpadá na dvě poněkud nespojitě části, které by přitom šlo snadno integrovat, a bylo by to ku prospěchu věci. První část pojednává o tranzici Československa, druhá pak o samotné komunistické straně.

Jelikož není systematicky formulován jediný závěr, který by nějak propojoval model čs. tranzice (či povahu předchozího režimu) s vlastním tématem práce (tedy transformací KSČM), lze říci, že fakticky zpracování tématu začíná až čtvrtou kapitolou o matoucím názvu: *4. Transformační procesy v severovýchodní Evropě a přeměna KSČ v KSČM* (s. 24: patrně se jedná o překlep - podobných nedbalostí a nepřesností je v textu celá řada)

Nutno podotknout, že první polovina textu (o které vlastně práce primárně být nemá) je o něco kvalitnější (přesněji řečeno méně nekvalitní) než část druhá. Především se to týká asi nejzdařilejší kapitoly aplikující různé teorie na čs. tranzici, která ovšem následuje po spíše mechanicky popisném historickém převyprávění přechodu samotného.

Pokud jde o vlastní téma, práci chybí především zřetelně formulované odpovědi na otázky, které si sama autorka položila. Platí to zejména o problému antisystémovosti. Autorka se na jednu stranu přiklání k aplikaci Capocciova konceptu *accommodating anti-system party* (nevysvětluje ale dostatečně proč, a ani tento poznatek nerekapituluje v Závěru, jako by si jím nebyla autorka jistá) a tvrdí, že KSČM za antisystémový subjekt v Sartoriho smyslu nepovažuje. Současně ale v příslušných pasážích pracuje především s dílem Michala Kubáta a dalších českých autorů, kteří jsou naopak jednoznačnými zastánci aplikace konceptu antisystémové strany na KSČM. Aby nedošlo k mýlce, je jistě velmi dobře, že Boháčová bere tyto práce v potaz. Pochybnost se točí kolem toho, jak s nimi nakládá. Autorka, která totiž hájí - alespoň nominálně - opačnou pozici, teze příslušných autorů prostě jen exponuje, prezentuje jako dané a nikterak s nimi nediskutuje. Jen náznakem výjimky je pasáž na str. 56-57, kde však pointou protiargumentu proti Kubátovi je, že KSČM nelze považovat za antisystémovou proto, že systém změnit nedokáže (nemá k tomu kapacity). To je však argumentace, která se úplně míjí s podstatou problému.

Vážnou a nemilou slabinou je, že jedno klíčové období – tedy to po roce 2005, po nástupu nového předsedy V. Filipa – zůstává zcela nezpracováno. Přesně tam, kde by autorka možná našla nejednu odpověď, její časová perspektiva končí. Možná paradoxně, protože právě tuto etapu má přece – pozoruje-li českou politiku - v čerstvé paměti: například způsob vystupování V. Filipa v rozpravě k poslednímu hlasování o nedůvěře vládě (nejspíš jeden z nejvíce pro-systémových projevů vůbec...tedy alespoň chápeme-li jako referenční rámec systému soustavu liberálně demokratických institucí, o jejíž přežití se komunistický předseda strachuje – a nikoli například bezpodmínečný souhlas s politikou USA, což by mohly sugerovat autorčiny argumenty v jiné pasáži).

Překvapivě práce úplně mlčí o roli komunistů při obou posledních prezidentských volbách. Přitom alespoň ta první, z roku 2003, která v plné nahotě odhalila onu domnělou „antisystémovost“, spadá do (nešťastně omezené) časové výšece práce. Ostatně i ta úplně první – z prosince 1989 – by si zasloužila větší pozornost, podobně jako takový „detail“, že komunisté svorně hlasovali pro českou ústavu (na rozdíl od republikánů).

Větší péče též měla být věnována otázce vnitřní diverzity KSČM a existenci názorových proudů. Zde se autorka ve dvou pasážích zastavuje těsně před pomyslnou metou, když na str. 27 provádí výčet „seskupení demokratických socialistů, reformních antistalinistů, anebo neostalinistů“, aniž ovšem tyto tři skupiny jakkoli vymezuje a blíže charakterizuje. Podobně je tomu cca o stránku dále s čtyřmi myšlenkovými proudy: *tradicionalistickým, sociálně demokratickým, Samosprávným klubem komunistů a Demokratickým fórem komunistů*.“ Chybí rovněž jakákoli analýza tohoto druhu pro novější období, jméno Jiří Dolejš se na cca 65 NS textu nevyskytuje vůbec a M. Ransdorf jen okrajově.

Vnitřní anatomii KSČM je věnován tento problematický úryvek ze s. 41, který navíc značí naprosté neporozumění tomu, v čem spočíval tzv. demokratický centralismus. „*Organizační struktura Komunistické strany Čech a Moravy je založena na vertikálním principu. Tato struktura vazeb jednoduše znemožňuje vznik a vývoj názorově rozporných uskupení v komunistické straně.*(...Marta Semelová a Jiří Dolejš by se nestačili divit...) *Dalším rysem komunistických stran je centralistická soustava (komunisty vžitý termín „demokratický centralismus“ zůstal zachován), která si zakládá na tom, že ústředí zjistí postoje členské základny, ještě než stanoví svá rozhodnutí.*“

Obrovským problémem je jazykově-formulační stránka textu. Některé věty se dotýkají až samé hranice srozumitelnosti. Snad postačí uvést několik pasáží.

„*Nejednalo se o českou jedinečnost komunistické politické skupiny, která byla zevnitř struktury i zvenčí nucena k zamyšlení nad svou čtyřicetiletou minulostí a měla učinit odpovídající kroky směrem k vlastní nápravě v mnoha směrech – symbolice, názvu strany, ideologii, spolupráci s dalšími organizacemi apod.*“ (s.1)

„*Snažil se zachránit demokratické a progresivní ohledy komunistické tradice a svržení světového komunismu ve prospěch označení demokratického socialismu nebo radikální levice.*“ (s. 27 - pachatelem tohoto ne zcela srozumitelného konání má být J. Svoboda)

„*Strach a nespokojenost v členské základně vyvolávala myšlenka náhlé politické změny zapříčiněné antikomunistickými náladami či převažujícím liberálně konzervativním celospolečenským kontextem a samozřejmě vysoký věk. KSČM scházela odvaha k otevřené nadstranické debatě o transformaci, sebekritické úvaze, viděla v tomto postupu hrozbu komunistické celistvosti.*“ (s. 32 – ponecháme-li formulačně podivný způsob poskládání faktorů, jak může strana vést nadstranickou debatu?)

„*Navzdory odsouhlasené zmínce opozice kapitalismu došlo k mírnému změkčení jazyka a rozhodnutí obecně obsahovala pár evidentních posunů v otázce přístupových jednání České republiky do evropských struktur v porovnání s těmi z roku 1995....Paradoxně zvýšená oblíbenost strany na nějaký čas pozastavila plány vedení komunistického subjektu k jistému stupni veřejného stranického přeskupení, který poprvé navrhl Grebeníček na programové konferenci KSČM zkraje roku 1999.*“ (s.35)

„*Kromě toho, že chce bojovat za projevy kapitalismu, xenofobie, fašismus, nacionalismus atp., sociálně spravedlivou společnost (nejen mimo parlament), spojit mládež jednoho socialistického celku a zbavit se kapitalistického systému.*“ (s.44 – to vše chce údajně KSČM)

„*Kromě toho, že KSČM kooperuje na půdě EP v rámci skupiny Evropské levice Konzervativci odmítli vstup do Evropské levice kvůli ideologickým důvodům, viděli tuto nadnárodní levicovou politickou sílu jako eurokomunistickou využívající levicový ústup.*“ (s.46)

V neposlední řadě se v textu se objevuje velké množství sporných tvrzení, která si přímo naléhavě volají po doložení. „*Opoziční smlouva český systém destabilizovala, došlo ke ztrátě důvěry v politickou opozici, narůstala nespokojenost s vládou Miloše Zemana, kterou doprovázelo období petic a výzev proti tehdejšímu stranickopolitickému pořádku.*“ (s. 34 - vznik antipolitických moralizujících skupin ještě neznamená destabilizaci systému, rostoucí nespokojenost s vládami

v průběhu funkčního období je konstantou). A bezprostředně následuje jedno fakticky chybné tvrzení: „*Odpor proti smluvní opozici začal vrcholit a slábnout na přelomu 2000 a 2001, přičemž na jaře 2001 se vlády ujal Vladimír Špidla spolu se Čtyřkoalicí.*“ (to samozřejmě až po volbách 2002 – pokud ovšem autorka nemíní nějaké jiné, tajemné převzetí vlády, „které lze mezi řádky jasně vycítit“) „*KSČM dávají přednost mladým, jelikož jsou si vědomi toho, že jejich generace už nebyla přítomna tlaku, který vyvíjeli komunisté na činnost těchto sdružení pro mladistvé. Z čehož vyplývá, že nejsou soudní, ve skutečnosti naopak snadněji ovlivnitelní komunistickými sliby a stanovisky KSM.*“ (s.43) Místo doložení tohoto silného tvrzení o „nesoudnosti“ následuje v poznámce pod čarou jen informace o tom, že „*v Brně se schází Klub mladých, který např. připravuje cizojazyčné kurzy a diskutuje na sociálněpolitická témata*“

Na některých z těchto volně plovoucích tezí nich přitom stojí značná váha autorčiny argumentace. Patří sem například teze z pomezí spekulativní politologie a ještě spekulativnější psychologie: „*Jinými slovy KSČM se od KSČ chtěla distancovat, ovšem pouze po dobu nezbytně nutnou – tj. bezprostředně po roce 1989, jakmile byla Komunistická strana Čech a Moravy středem pozornosti pro celou antikomunistickou veřejnost.*“ (Závěr, str. 59) Výrok není nikterak bezprostředně doložen. Z kontextu celé práce je však patrné, do jaké logiky uvažování patří. Není snad ilustrativnější ukázka retrospektivního determinismu (parafrázuji): Transformace KSČM z první třetiny 90. let se nezdařila, tudíž pokus o ni byl jen předstíraným úskokem komunistů. Vždyť komunisté mají odjakživa dvě tváře, a jen ta levá je ta pravá...

Vzhledem k výše uvedeným problémům navrhuji hodnocení: **dobře**.

V Praze dne 13. 6. 2011